

9. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. № 1013-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-%D1%80/page> (дата звернення: 17.10.2017).

10. Шаров Ю. П. Стратегічне планування в муніципальному менеджменті: концептуальні аспекти. Київ: Вид-во УАДУ, 2001. 302 с.

Надійшла до редколегії 20.10.2017 р.

УДК 351.82

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Дармошук Д. Г.,

*здобувач кафедри політології та філософії,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків*

Проаналізовано організаційні засади реалізації державної політики в сфері зеленого туризму в Україні, визначено ключові функції суб'єктів туристичної діяльності.

Ключові слова: державне управління, туризм, сільський туризм, зелений туризм, туристичний кластер.

Darmostuk D. H.,

*Researcher Department of Political Science and Philosophy Department,
KRI NAPA, Kharkiv*

ORGANIZATIONAL FUNDAMENTALS OF IMPLEMENTATION OF STATE POLICY IN THE FIELD OF GREEN TOURISM IN UKRAINE

The organizational principles of realization of the state policy in the field of green tourism in Ukraine are analyzed, the key functions of the subjects of tourist activity are defined.

Key words: governance, tourism, rural tourism, green tourism, tourism cluster.

Постановка проблеми. Активне державне регулювання туризму в кінцевому рахунку повинно створити конкурентоспроможний вітчизняний туристичний продукт, який зможе повною мірою задовольнити туристичні потреби зарубіжних і вітчизняних туристів, забезпечити свій вагомий внесок у всебічний розвиток регіонів нашої держави.

Існуючий стан речей у туристичній галузі України є складним. Недостатність фінансування, низький рівень підприємницької активності, податковий тягар і недосконале законодавство гальмують різні види і напрями туристичної діяльності в країні. З огляду на це як державі, так і громадськості необхідно не лише покращувати існуючий стан речей, але й віднаходити нові форми і види туристичної діяльності, здатні забезпечити належну кон'юнктуру на вітчизняному ринку туристичних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку сільського зеленого туризму для вітчизняної науки хоч і є новою, проте перебуває в епіцентрі уваги багатьох науковців. Найбільший науковий інтерес становлять праці таких учених, як В. Г. Безсонюк, М. І. Волошина, Г. С. Ємець, Ю. О. Зінько, В. К. Євдокименко, О. Д. Король, Ю. Б. Кушнір, М. А. Лендел, О. О. Любцева, В. І. Мацол, Т. А. Пінчук та А. Д. Чудновський.

© Дармошук Д. Г., 2017

Аналізуючи сучасні наукові джерела щодо проблематики розвитку державного управління стосовно різних сфер розвитку країни, в тому числі й зеленого сільського туризму, можемо зазначити, що вітчизняні вчені галузі державного управління сформували досить вагому теоретичну основу. Зокрема, питання державного регулювання розвитку туризму загалом і зеленого туризму зокрема розкрито у працях таких науковців, як В. Д. Бакуменко, В. Г. Бульба, Л. І. Давиденко, І. В. Зоріна, В. А. Квартальов, В. Ф. Кифяк, О. С. Кулініч, Ю. О. Куц, В. І. Луговий, Ю. О. Оболенський, Г. А. Папірян, М. І. Пірен, В. С. Сенін, А. О. Чечель, В. Д. Холодок та ін.

Метою статті є визначення ролі зеленого туризму в розвитку сільських територій в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вирішення комплексу організаційно-правових питань щодо розвитку сільського зеленого туризму в Україні необхідно розглядати через призму правового стану особистих селянських господарств, правового режиму землі та майна цих господарств, основних засад господарської діяльності особистих селянських господарств та ін.

Законом України “Про туризм” визначено дві категорії осіб, які можуть вести діяльність у сфері туризму, в тому числі сільського або екологічного (зеленого). Першою категорією є фізичні особи, зареєстровані як підприємці. Вони не здійснюють посередницької діяльності у сфері туристичних і супутніх послуг, тобто продають власні туристичні послуги і належать до категорії інших суб’єктів підприємницької діяльності, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг.

При цьому треба брати до уваги те, що екскурсоводи, гіді, провідники та фахівці з подібних питань повинні одержати у місцевих органів виконавчої влади спеціальний дозвіл на право здійснення туристичного супроводу. Друга категорія включає фізичних осіб, які не зареєстровані як підприємці й надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування тощо [4]. Отже, туристичні послуги у сфері сільського зеленого туризму не обов’язково належать до підприємницької діяльності.

Крім того, ст. 1 Закону України “Про особисте селянське господарство” прямо визначає використання майна садиби, зокрема для надання послуг у сфері сільського зеленого туризму, як діяльність, що не є підприємницькою. Така діяльність може проводитися без створення юридичної особи в рамках особистого селянського господарства індивідуально або із залученням інших членів родини, які спільно проживають. Ці послуги можуть включати також реалізацію надлишків власної сільськогосподарської продукції, що також не потребує реєстрації як підприємця [1].

Реєстрація власника садиби як підприємця вимагається лише у випадку, якщо він є власником чи орендарем так званого колективного засобу розміщення, тобто надає десять або більше місць для тимчасового проживання (ночівлі). Власники чи орендарі індивідуальних засобів, які надають не більше дев’яти місць для тимчасового розміщення, не реєструються як фізичні особи-підприємці

Крім того, власник садиби може сплачувати внески на своє пенсійне та соціальне страхування добровільно, якщо в цьому виникне потреба. Також власник садиби може звернутися із заявкою про надання категорії своїй садибі як туристичного об’єкта добровільно, якщо це потрібно для задоволення запитів туристів, але це його право, а не обов’язок.

Власник садиби може найняти працівника, якщо це буде необхідно, адже трудові договори між власником садиби, який не зареєструвався як

підприємець, та працівниками укладаються тільки письмово і підлягають реєстрації протягом одного тижня у місцевому органі служби зайнятості за місцем проживання працівника [1].

Також власник садиби не зобов'язаний мати освіту за спеціальністю "готельне господарство", щоб надавати послуги з розміщення і харчування туристів. Проте треба пам'ятати, що в разі наявності десяти або більше місць для розміщення туристів, власник садиби буде зобов'язаний виконувати вимоги Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг.

Договори з розміщення туристів (оренди житла можуть бути і письмовими, і усними (в т.ч. шляхом телефонних заявок). На вимогу туриста власник садиби може видавати заповнений власноруч документ, який зазначає строк розміщення, вартість основних і додаткових послуг, а також прізвище та ім'я туриста. Важливо, що власники садиб, які не зареєструвалися як приватні підприємці, можуть укладати саме договори на розміщення туристів, а не їх туристичне обслуговування, але власник садиби може укласти договори не з окремими туристами, а з туристичною фірмою.

Договори між фізичними особами, які не пов'язані з підприємницькою діяльністю, наприклад, між власником садиби і туристом, можуть укладатись усно, якщо їх сума не перевищує 20 неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Договори про готельне обслуговування, тобто надання послуг з тимчасового розміщення (ночівлі) у жилому приміщенні, харчування, прибирання, зберігання майна туриста та інших додаткових послуг можуть укладатись також шляхом телефонного зв'язку, якщо можна визначити заявника таких послуг. Власники садиб можуть укладати договори не лише безпосередньо з туристами, а й туристичними агентами чи іншими посередницькими організаціями.

Реєстрація договорів про тимчасове проживання (розміщення) окремих туристів може вимагатися у випадку проживання такого туриста в садибі протягом понад 15 днів [2].

Зауважимо, що ліцензування послуг із розміщення та харчування туристів законом не вимагається. Послуги з розміщення і харчування туристів не звільнені від сплати податку на додану вартість, але прибуток від оренди житла не підлягає оподаткуванню цим податком незалежно від суми. Послуги з харчування туристів підлягатимуть обов'язковій сплаті податку на додану вартість тільки якщо протягом останніх календарних 12 місяців сума доходу від цих послуг перевищить 300 тис. грн.

Доходи від оренди житла та інших приміщень садиби оподатковуються за загальною ставкою податку з доходів фізичних осіб 15 %. Проте на цю суму не нараховуються збори на обов'язкове пенсійне та соціальне страхування, оскільки власник садиби тільки надає в користування своє майно, а не виконує при цьому інші платні роботи чи послуги для туристів.

Крім того, власник садиби, який не зареєструвався як підприємець, веде книгу обліку доходів, не зобов'язаний фіксувати свої витрати, пов'язані з розміщенням туристів у садибі. Справа в тому, що при поданні річної податкової декларації, власник садиби має право повернути собі 25 % одержаного від оренди житла доходу без додання документів, які підтверджують витрати, як це вимагається від підприємців [2].

Якщо приватні підприємці мають сплачувати податок з доходів авансом щоквартально, то власник садиби може сплачувати податок з доходів від надання послуг з харчування туристів на підставі річної декларації (якщо

ці доходи не звільнені від оподаткування згідно з наступним абзацом), або протягом 40 днів після закінчення звітного кварталу в частині доходів від розміщення туристів.

Для надання послуг з харчування туристів дуже важливо, що українське законодавство звільняє від сплати податку доходи, отримані від продажу вирощеної власником у своїй садибі сільськогосподарської продукції, в тому числі продуктів її первинної переробки. Причому садиба має бути надана для ведення особистого селянського господарства без збільшення паю, чи з присадибною ділянкою житлового будинку. Власник садиби має подати туристам (на їх вимогу) довідку про своє право отримувати такі доходи без утримання податку.

Якщо власник садиби зареєструвався як приватний підприємець, то він має право без придбання патенту здійснювати торговельну діяльність із продажу харчів вітчизняного виробництва (хліб і хлібні вироби, борошно, сіль, цукор, олія, молоко і вершки, крім згущених і добавок, безалкогольні напої, морозиво, дитяче харчування, яловичина і свинина, домашня птиця, риба, яйця, ягоди і садовина, медіа інші продукти бджільництва, картопля та плодовоочева продукція).

На фізичну особу-підприємця поширюється дія законодавства про захист прав споживачів, про економічну конкуренцію, про банкрутство, а також акти державної регуляторної політики (зокрема, ліцензування та сертифікація). Фізичні особи-підприємці зобов'язані вести облік доходів та витрат в установленому порядку можуть обрати режим сплати податку з різниці суми доходів та витрат, які податкове законодавство дозволяє включати до валових витрат. Іншим варіантом є сплата єдиного податку в разі переходу на спрощену систему оподаткування.

Крім того, фізичні особи-підприємці є податковими агентами стосовно своїх працівників та осіб, які виконують окремі послуги (роботи) на підставі цивільно-правових договорів. Тобто саме підприємці зобов'язані утримувати з заробітної плати та інших винагород таких фізичних осіб суми податків та зборів на загальнообов'язкове пенсійне та соціальне страхування.

Фізичні особи-підприємці, які є власниками чи орендарями колективних засобів розміщення (10 і більше місць), зобов'язані вести книгу відгуків і пропозицій, що знаходиться в доступному для споживачів місці, та надавати повну й достовірну інформацію про документи, якими вони керуються під час надання послуг, перелік, вартість та умови одержання послуг, правила ефективного й безпечного користування колективним засобом розміщення, найменування та адресу виконавця послуг, а також адреси й номери телефонів державних органів захисту прав споживачів [3].

Власники садиб, які надають послуги в обсязі не більше ніж дев'ять місяців для тимчасового розміщення (проживання), можуть виконувати подібні вимоги добровільно. Втім, вони зобов'язані подавати органу податкової служби декларацію про дохід від надання послуг з тимчасового розміщення (проживання). Обов'язково також вести книгу реєстрації, в якій зазначаються ім'я, прізвище та по-батькові туриста, рік народження, місце проживання та документ, який засвідчує особу туриста, дату прибуття і вибуття, а також вартість наданих послуг. Статистична звітність подається за формою, встановленою місцевими органами виконавчої влади.

Треба мати на увазі, що значна частина прав та обов'язків туристів забезпечується законодавством лише у відносинах з ліцензованими туристичними операторами та туристичними агентами. Додержання цих прав та обов'язків власниками садиб, які не зареєструвалися як підприємці,

має переважно добровільний характер, за винятком загальних цивільно-правових обов'язків. Права та обов'язки туриста визначено Законом України "Про туризм".

До загальних прав та обов'язків власника садиби, що надає туристичні послуги, належать насамперед такі:

- попереджати туристів про можливі небезпеки під час подорожі або перебування;

- створювати безпечні умови як у місцях розміщення туристів, так і під час прогулянок та екскурсій;

- забезпечувати туристів засобами першої медичної допомоги та запобігання нещасним випадкам;

- оперативно інформувати державні органи про нещасні випадки, зниклих туристів та інші надзвичайні події.

Власник садиби, який хоче припинити діяльність у галузі сільського зеленого туризму, не має виконувати якісь додаткові формальності, якщо він не зареєструвався як приватний підприємець.

Для комфортного перебування туриста в садибі, власнику садиби і туристу необхідно дотримуватись таких правил:

- гість зобов'язаний дотримуватися порядку, які встановлені у садибі, і користуватися усіма приміщеннями згідно з їхнім призначенням;

- в перший та останній дні перебування господарем садиби і гостем буде проводитися перевірка стану приміщень (клієнт відшкодовує витрати, які виникли внаслідок знищення техніки або її зникнення.);

- в останній день перебування гість віддає кімнату і ключі господареві;

- якщо кількість гостей, що знімають садибу, більша, ніж вказана в направленні або усних договорах, власник має право: відмовити у прийнятті додаткових осіб, розірвати угоду з вини туриста, взяти гроші за додаткових осіб;

- умови прибирання кімнат, які займають гості, встановлені індивідуально в день приїзду;

- гість не може без дозволу власника садиби приймати на нічліг у знятих приміщеннях додаткових осіб, вважаючи їх своїми гостями;

- власник садиби зобов'язаний дати доступ до приміщень і техніки, що входять до складу садиби, а її гігієнічно-санітарний стан не повинен викликати нарікань;

- власник садиби вказує клієнтові місце стоянки автомобіля, але не несе відповідальності за його безпеку і можливі збитки, спричинені третіми особами;

- утримання тварин у садибі, без попереднього встановлення не є ані приємним, ані допустимим;

- з 22.00 години до 7.00 ранку не заважаймо один одному та іншим гостям відпочивати;

- відлік часу перебування у садибі починається о 14.00 годині у день приїзду, а завершується о 10.00 у день від'їзду;

- інформація щодо можливості участі в заходах, які будуть відбуватися в околицях, висвітлюватимуться своєчасно на інформаційній дошці у холі [4, с. 67].

Окрім правових та етичних аспектів організації зеленого туризму також заслуговують уваги питання щодо організації побуту. На нашу думку, ідеальним для українського села є схема відведення для гостей другого поверху садиби з розплануванням її на три або чотири житлові номери. Для того, щоб гості почували себе зовсім вільно до виходу з оселі через кімнати господарів, варто обладнати для них окремі веранду й вихід.

Про якість послуг, які селянин надаватиме туристові, завжди будуть свідчити такі чинники, як:

- положення садиби;
- якість ліжок, матраців;
- якість меблів у кімнаті;
- доступ до ванної та її обладнання;
- функціональність кімнати (її висота, розміри, а навіть ландшафт за вікном)
- гігієна і безпека;
- доступ до додаткових служб: кухня, відпочинкова частина, місце для відпочинку на відкритому повітрі .

Отже, важливою складовою відпочинкової пропозиції є умови проживання, які повинні гарантувати можливість зручного нічлігу, дотримання особистої гігієни, наявність повноцінного харчування.

Для успішного провадження зеленого сільського туризму господарям варто керуватися рекомендаціями з категоризації сільського житла української Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Присвоєння категорії житла, що надається в користування відпочиваючим, дає право господареві оселі повідомляти про відповідну якість житлових умов у рекламних засобах Спілки, що сприятиме збільшенню відпочинкового попиту та доходів господаря.

Також власник садиби може пропонувати такі додаткові послуги:

– уміння господарів бути екскурсоводами (знання території, туристичних та історичних маршрутів, знання легенд, забезпечення доступу до туристичної інформації завдяки зібраним картам, посібникам тощо);

– опрацювання і пропонування спеціальних послуг, як: випічка хліба, переробка овочів та фруктів, наука плетіння з лози, вишивки тощо;

– можливість взяти напрокат устаткування: велосипедів, водного обладнання тощо;

– усіляких послуг, пов'язаних з відпочинком (бажана співпраця з іншими постачальниками послуг у даній місцевості або найближчій околиці).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, на ефективність організації зеленого туризму впливають: природні ресурси конкретного середовища, які визначають стиль життя місцевої громади і впливають на формування іміджу кожного села; особливість культури; духовна спадщина або традиції регіону; місця для ночівлі з визначеним стандартом харчування; продумана сфера послуг; інформація стосовно туристичних трас, святкувань та розваг; виробничо-комунікаційна інфраструктура.

Важливою підвалиною організації сільського зеленого туризму є також особисті якості господарів агро-осель, тому що вони повинні навчитися основам сервісу й культури гостинності, бути щирими, усміхненими та мати організаційські здібності. Господар повинен пропонувати гостям розмаїття можливостей проведення вільного часу, використовуючи ресурси довкілля, доступний інвентар, місцеві святкування, а також пропозиції інших сервісних служб.

Крім того, необхідною умовою ефективної організації сільського зеленого туризму є розробка пакета різнобічних пропозицій стосовно проведення дозвілля у сільському середовищі поза межами самої агрооселі. Це стає можливим після проведення господарем аналізу наявних у його розпорядженні потенційних ресурсів, які можна було б використати для розробки унікальної пропозиції.

Одним з актуальних напрямків організації обслуговування туристів у сільській місцевості є анімація, тобто поживлення програм обслуговування, відпочинку і дозвілля туристів, насичення цих програм ігровими елементами та шоу-продуктами. Анімація в туризмі зумовлена загостренням конкуренції між однаковими за рівнем сервісу і місцезнаходженням осередками сільського зеленого туризму.

Також для ефективного впровадження зеленого туризму необхідним є високий рівень поінформованості населення про послуги, які надаються шляхом реклами в Інтернеті, на телебаченні, пресі, встановленням спеціальних інформаційних позначок на трасах й біля оселі. Окрім того, в організатора сільського зеленого туризму виникає необхідність переконання односельчан у тому, що організація прийому гостей сприятиме зміцненню індивідуальних фермерських господарств, сприятиме збереженню сільських ландшафтів, чистоті довкілля.

Таким чином, на організацію сільського зеленого туризму впливає значна кількість факторів, але, не зважаючи на себе, в Україні можливе ефективне провадження сільського зеленого туризму.

Список використаних джерел

1. Про туризм: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 31. Ст. 241.
2. Про особисте селянське господарство: Закон України від 17.11.2005 р. № 3108-IV. URL: http://sovetia.at.ua/Zakon/Lich_hoz_content.html#0.0.1.
3. Ільїна М. В. Роль туристично-рекреаційної сфери у забезпеченні сталого розвитку. *Екологічний менеджмент у загальній системі управління*: зб. тез доп. XI щоріч. Всеукр. наук. конф., Суми, 20–21 квіт. 2011 р. / відп. за вип. О. М. Теліженко. Суми: СумДУ, 2011. – Ч. 1. – С. 110–112.
4. Мерзляк А., Соловйова О. Удосконалення організаційної структури державного регулювання сфери рекреаційних послуг в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*: зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2010. Вип. 4 (7).
5. Мігущенко Ю. В. Державне регулювання туристично-рекреаційної сфери України як передумова підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі. *Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект*: сб. науч. тр. Донецк, 2007. Вип. 3. С. 1317–1325.

Надійшла до редколегії 18.10.2017 р.

УДК 351.851:378

ВИЩА ОСВІТА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Озаровська А. В.,

аспірант кафедри політології і філософії,

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України,

м. Харків

Проаналізовано зв'язок між освітою (освічена людина), наукою (наука як продуктивна сила суспільства) та суспільним виробництвом. Акцентовано увагу на поступовому зростанні ролі й місця соціального інституту вищої освіти в суспільному прогресі, забезпеченні добробуту населення.

Ключові слова: вища освіта, наука як продуктивна сила суспільства, людина як елемент продуктивних сил, “всемогутність виховання”, коефіцієнт інтелектуалізації молоді, “суспільний інтелект”.

Ozarovska A. V.,

Postgraduate Student of Politology and Philosophy Department, KRI NAPA, Kharkiv

HIGHER EDUCATION AS SOCIAL DEVELOPMENT FACTOR

The article analyzes interrelation of education (an educated person), science (as a productive force of society), and social production. The emphasis is laid on an increasingly more important role and place of the social institute of higher education in the social progress and welfare of the population.

Key words: higher education, science as productive force of society, person as productive force element, “omnipotence of education”, youth intellectualization rate, “social intelligence”.

© Озаровська А. В., 2017